

EL POBLE: CATALA

Director: PERE COROMINAS

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ
EST. 16 - TELEFON 2298

ANY XIII. NÚM. 3921 - - BARCELONA, DISSABTE I DE GENER DE 1916 - - UN NÚM. 5 CÈNTIMS

IMPREMTA I ESTEREOTIPA
EST. 16, TELEFON 2298

¡Honor a la Llengua Catalana!

La nostra Llengua

(A l'enc del propòsit d'escriure el *Breviari del Nen Català*, quadern de poques pàgines en què resumiré tots els ideals nacionalistes. Ara fa algun temps vaig publicar amb el títol de *La Mea gran Catalunya* la part referent al territori. Avui domo el breu capítol que es refereix a la nostra llengua).

L'home no més té una llengua pròpia, com no més té una ànima i no més té un cos. Quan seràs gran aprendràs altres llengües i les parlaràs, però no hi pensaràs. Perquè de llengua nostra, fill meu, no més n'hi ha una: la llengua catalana.

Fa més de mil anys que'l nostre poble està apilant aquest tresor. Del segle V al segle X el llatí parlat va diferenciant-se més i més del llatí literari: quan escriu la gent s'esforça en fer-ho com avans, més al parlar olvida coses essencials i n'apren de noves. Ni els savis coneixien avui encara prou: be aquella fermentació tenebrosa d'elements estranys que s'escampa a l'hora per tots els pobles de l'Imperi d'Occident: quan les albes d'una nova civilització apunten en els temps carolíngs els pobles han clos la primera formació dels parlars romànics.

Si fa o no fa totes les llengües romàniques es formen a l'hora. No creguis, doncs, que la llengua catalana ens hagi pervingut d'una llengua romànica anteriorment formada, com la provençal, ni que la portessin aquí els soldats de Lluís el Piadós. Apareix consensuats amb els parlars dels pobles veïns i pertany a la família de les llengües d'Oc, però des del primer entuvi se distingeix de totes les altres i le la seva primera arrel aquí: és la llengua que ja parla el vulgus a Catalunya la vella cap als mitjans del segle X.

Poc a poc la llengua parlada fa irrupció en els pergamins de les vendes de alous, juraments feudals, testaments, sentències i concordies: are es una feixa que convé fixar, suava una forma gramatical que salten com espurnes entre les boires d'un llatí barbare que Horaci amb prou feines l'entendria. Les paraules catalanes cada d'a son més nombroses en les escriptures privades fins que un dia un escrit destinat a ser entès per la gent del poble surt ja del tot en català. En el tresor del segle XII al segle XIII foren en efecte escrites les homilies trobades en l'arxiu de la col·legiata de Organyà, per les terres de Lleida.

Cap llengua romànica, fill meu, és més antiga que la nostra, però la llengua provençal fou primer que totes treballada literàriament pels trobaires, d'on va venir que per algun temps fins a casa nostra els que escribien troves les fessin en provençal. Més a mitjans del segle XIII ja la llengua catalana literària definitivament formada serveix per a la prosa i la poesia.

Per més de tres segles la nostra llengua fou un dels més poixants vehicles de civilització, tant estimada per la riquesa dels sons, com pel rancor requit del seu origen romànic que austerament servava. Acabada aviat la seva constitució interna, portades les seves armes victorioses a territoris llunyans, acumulats a l'ombra de ben amples llibertats ciutadanes grans emporis del comerç i del treball, la dolcesa del clima i les blanques delícies de la pau produïren a Catalunya una graciós renaixença de la saviesa i de l'elegàcia antigues.

Les Cròniques del Rei Jaume, de Muntaner i del Rei Pere son magnànimes gestes comparables en noblesa, en fortitud, i en la trempa heroica dels caràcters als grans poemes de Grecia i de Roma. Les obres filosòfiques de Arnau de Vilanova, de Ramon Llull, de Francesc Eximenis, foren per tot el món admirades i discutides, talment que fins avui són les tenebres de les generacions esclaves lo que projecta ombra sobre la seva memoria. Els poemes Sant Jordi i Ausias March farien l'orgull de la més rica literatura; Roig de Corella, Bernat Metge i

tot un esport d'humanistes, trobaires, i traductors van fer els segles d'or de la literatura catalana, el XIV i el XV, un tresor espiritual que serà eterna delícia de les ànimes enamorades del bell parlar.

Aquí tens, fill meu, la raó històrica d'aquella dignitat que posem els catalans en l'amor de la nostra llengua que es de per sí tant honesta i manyosa, tant dolça i gentil i pròdiga i rumbejanta. Has de saber que'l Dante la coneixia i en feia gala en les seves cançons, que fou lloada pel Petrarca i que d'ella digué Brunet Latii que era la més delitosa i comuna de totes les llengües. El mon fou batejat la primera vegada en català, perquè les primeres cartes aquí foren planejades. Per les obres de Llull fou una de les llengües romàniques que s'ennobilit primer amb el conreu de la filosofia. En el seu ús matinejaren els lleigissims que recolliren les costums jurídiques per terra i per mar.

Pero mira, fill meu: Tant tú com jo tenim encara per damunt de tot una raó suprema per defensar-la: que ella és el verb de la nostra ànima, l'espill de les nostres virtuts, el vehícle de les nostres llibertats, l'arca sagrada de les dolces harmonies dels maternals amors. Maleïts siguin el que la bescant, el que la profana i el que l'escarneix: que la nostra ira hi faci tant com la nostra bondat per a dignificar-la i lliurar-la i purificar-la. Mal fill de mare es el català que no la posa per damunt del seu benestar i de la seva vida.

Tres segles de tirànica sumisió, de pressió violenta cap a una uniformitat embrutidora han trastornat el temperament civil i deixupinat dels catalans i han desenrotllat els nostros sentiments de revolta. Ens han trepitjat, ens han explotat i ens han vençut. Pero mai deixaren els nostros avis de parlar al redós de la llar la nostra llengua, ni mai va arribar a extinguir-se del tot la tradició de la nostra literatura. Perquè el Rei podia fer mar la gineveta a la taula amb una cadena, però de la parla adorada no mes la mort ens en pot privar.

A l'any 1715 el Decret de Nova Planta va desterrar de l'Audiencia la llengua catalana. I d'aleshores encà no ha passat dècada que no'ns portés un nou afront. Aquella llei permetia l'usdel català en els tribunals inferiors, com en aquell temps campejava encare en l'Universitat i en les Escoles, i s'expleiava en tota mena de documents públics. I tot ens ho han privat.

Mira, fill meu. Per totes les terres de la més gran Catalunya s'extén la nostra llengua en rica varietat de formes dialectals. Però la llengua és una, com la patria és una. Quan siguís gran pensa que ni nosaltres ni la nostra patria serem lliures mentre no poguem ordenar en llengua catalana totes les funcions públiques i privades de la nostra vida.

Aixís parlava el Pare. I mentrestant el fill que era'l seu consol pensava que no voldria morir sense haver trencat les cadenes que barren el camí de la llibertat sospirada.

PERE COROMINAS

LA LLENGUA DEL SENY

No crec que cap llengua del mon sigui superior a la nostra estimada llengua catalana, en musicalitat. Ella té tots els accents i tots els matisos i s'acorda amb tota mena d'emoció i sentiments, no habent-hi cap modalitat espiritual que no pugui trobar en ella llur propia expressió. Es forta, és dolça, es joiosa, gaia i anyoradissa, és enèrgica i suau i és en fi la llengua del seny, paraula de pura ontranya catalana que pot salvar a Catalunya.

AMADEU VIVES

Traducció de clàssics catalans al francès i al castellà

I

Mai estudiarem prou el nostre passat en els períodes del seu més gran esplendor ni publicarem prou textos medievals. De primer han de preparar-se les edicions crítiques dels clàssics catalans, en acabat convidarà que apareguin les de vulgarització i populars. La llengua dels escriptors de la nostra època nacional té una amplitut i un moviment imponderables, les obres llurs son nombroses i llur lectura fàcil i profitosa pels catalans d'ara per poc esforç que hi posin. L'exèrcit dels estudiosos té, doncs, tasca llarga.

Per a contribuir humilment a la festa de la llengua, procurarem acoblar algunes notes concernents a traduccions de les obres dels nostros principals escriptors antics que s'han fet al francès i al castellà, abandonant, per ara, les que s'havien fet a les llengües llatina, provençal, italiana, anglesa i alemanya. Totes les literatures s'han influït en tot temps les unes a les altres: si avui en dia és quasi impossible trobar un poeta o un autor que's pugui dir completament original, què no havia de passar en aquells segles en que l'idea del plagiat era tan diferent de la que s'ha anat tenint des del segle XVI ençà? Els homes, en general, no podem viure sense intercanvis, relacions, lectures. Tractant solament de traduccions no pndrem nota, doncs, d'obres d'altres llengües influïdes d'obres catalanes; no esbarnem, per exemple, els graus que l'infant don Manuel en el seu *Llibre del caballer* y del *escudero* va pendre al *Llibre de la cavalleria* del nostre Ramon Llull. Tampoc ens deturarem en les traduccions d'obres de l'antiguitat clàssica portades al castellà per l'intermediari d'una de catalana, com per exemple: l'Antoni Canals va traduir del llatí en 1395 l'única obra coneguda de Valeri Màxim. Traducció que va esser portada de dret al castellà segons declaren un manuscrit de l'Escorial i tres de la Biblioteca Nacional de Madrid. Tampoc inclourem en la present llista cap tractat, perquè són tantes les obres d'arts i de ciències d'autor català vertides sobre tot al castellà que podria constituir un capítol interessant aquest sol rengló utilitari, que als nostros temps no tindria un interès prou general. Com exemple citarem el tractat de cuina de Robert de Nola la primera traducció castellana del qual, Tolédo 1522, declara: «saado de lengua catalana en nuestro vulgar castellano». Per últim, també descartem les traduccions fetes sobre algunes de les obres dels nostros antics poetes i les fragmentaries insertades en estudis d'erudició.

II

Traduccions del català al francès.
Ramon Llull. De la traducció francesa del *Llibre de l'ordre de cavalleria* s'en conserva un bell manuscrit en la Biblioteca del Museu Britànic. — Del *Llibre d'Amic e d'Amat* cinquena part del *Blanquerna* n'hi ha tres manuscrits francesos en la Biblioteca Nacional de París, i a més, la traducció den Champuy va imprimir-se a París, en 1556 i en 1632 i, traduïda novament, a Ginebra en 1890.

Francesc Eximenis. — D'aquest altre gran polígraf, que quasi va escriure en català tant com en Llull, se'n coneixen les següents versions en llengua francesa:

Del divulgat *Llibre dels Angels* se'n guarden deu manuscrits, la major part esplèndidament miniaturats, un a la Biblioteca de Chantilly, dos a la del Arsenal i un a la de Turin. Aquesta traducció francesa, probablement de dues mans diferents, va imprimir-se quatre vegades: a Ginebra en 1478, que per cert constitueix el primer llibre estampat a Suïça i a Lió en 1486 i a París en 1505 i en 1518. — De la *Vida de Jesucrist* n'hi ha un gran manuscrit provinent de la dels reis de França en la Biblioteca Nacional de París.

Ramon Muntaner. — La traducció francesa de la celebrada *Crònica* deguda an en Buchon, va imprimir-se per

primera vegada en 1827 i després, en 1840 i 1875.

Joan Martorell. Una traducció es tractada del *Tirant lo Blanch* s'estampà a París en 1775 reimpressa dues vegades.

III

Traduccions del català al castellà.

Ramon Llull. — De la traducció castellana del *Llibre de Gentil e dels tres savis*, acabada en 1378, se'n coneixen dos manuscrits, un a la Biblioteca Nacional de Madrid i un altre a la del Museu Britànic. — El *Felix de les Maravelles del mon* va publicar-se en castellà a Palma en 1750. — La *Doctrina pueril* a Salamanca en 1742. — El *Llibre d'Amic e d'Amat*, del *Blanquerna* va estampar-se a Palma en 1749, en castellà, havent-se'n fet modernament noves edicions.

Francesc Eximenis. — Del popular *Llibre dels Angels* n'hi han, o se'n té notícia, de vuit manuscrits, que eren o son encara en biblioteques espanyoles. Aquesta traducció castellana va esser impresa a Burgos en 1490 i en 1517 i a Alcalá de Henares en 1527. — Se té nota de onze manuscrits que donen una o altra de les dues traduccions del *Llibre de les Dones*, que va imprimir-se no més una vegada a Valladolid en 1542. — De la traducció de la voluminosa *Vida de Jesucrist* no se'n coneix sino un sol manuscrit que's troba a París a la Biblioteca de l'Arsenal. S'imprimí una sola vegada essent el primer llibre estampat a Granada, en 1496, poc després d'aver-hi entrat els reis Catòlics.

Jaume I el Conqueridor. — La seva crònica apareix traduïda a la varietat aragonesa en un manuscrit del XIV segle imprès tot just en 1909. En Florent i l'Antoni de Bofarull varen fer-ne una que imprimiren a Valencia en 1843.

Bernat Desclot. — En Rafel Cervera va estampar en 1616 una traducció de la *Crònica* den Desclot, traducció que va estraçar-se i publicar-se a Madrid en 1793.

Ramon Muntaner. — A la Biblioteca de l'Escorial se troba una traducció de la *Crònica* feta a les derrerries del XVI segle per en Miquel Montere. En Bofarull va imprimir una traducció seva en 1860.

Pere de les Cerimonies. — No hi ha altra traducció castellana de la *Crònica* real que la feta per en Bofarull impresa en 1850.

Bernat Boades. — Del *Llibre dels fets d'armes de Catalunya* de l'historiador rector de Blanes n'hi han dos còpies d'una versió castellana en una biblioteca particular de Barcelona.

Pere Tomic. — En Pere Pellicer va portar al castellà les *Histories i conquestes* que es conserva a la Biblioteca de Madrid.

Joan Martorell. — La traducció castellana del *Tirant lo Blanc*, a la qual aprop d'una centúria mes tard en Cervantes havia de donar tan crit, va esser impresa a Valladolid l'any 1511.

Auzias March. — Dues traduccions impreses corregueren de les *Poesies*, de primer la den Baltasar de Romani, Valencia 1539, i la més agradable den Jordi de Montemayor, impresa tres vegades dintre del setzén segle. A la Biblioteca Nacional de Madrid se conserva una altra traducció anònima i inédita.

IV

No mes aquesta ullada rabenta que acabem de donar a algunes de les produccions més notables de la nostra literatura antiga transportades a dues soles llengües, bastarà per a dur el convenciment de l'importancia que un temps adquiria. Els tres llargs segles de decadència que aturen l'energia catalana no foren prou potents per a malbaratar la llengua que és considerada la més viva i resistent entre totes les no oficials. Cada dia se fa més potent, s'estén i se solida la nostra llengua, però el record dels gran escriptors que durant els segles més transcendents de la nostra historia passaven totes les fronteres, ne son l'honra i la justificació de totes les nostros reivindicacions.

J. MASSÓ TORRENTS

Del passat, del present i del avenir de la Llengua Catalana

L'Avenir de la Llengua Catalana s'està elaborant avui; ve elaborant-se desde'ls temps més remots. L'avui és fill de l'ahir, del despusahir, del pasat que arrenca del primer nucli de primitius habitants del vell solar català per expandir evolutivament la seva vida, durant els períodes ibero-cèltics, romà, visigòtic, mig-eval, modern. Arriba, així, als temps contemporanis, a l'avui on la vida del poble català s'intensifica fortament cercant en tots els ordes l'equilibri, la normalitat nacionals.

Els habitants de l'Iberia propiament dita se posaren en contacte amb els Romans; de primer per la guerra, i després de la conquesta per l'organització del domini. I allavors va anar realitzant-se, en la successió del segles el fet de la formació d'una nova llengua.

La fonètica dels parlars autoctons havent obrat sobre la llengua dels conquistadors, desnaturalitzant-la donà naixença a un idioma popular mestís, que per virtut de la seva evolució continuada esdevingué la llengua catalana; llengua ja diversificada de la llatina, amb els caràcters propis definitius que la diferencien de ses germanes neo-latines. Que en els documents catalans en llatí dels segles IX i X vagin apareixent noms personals, geogràfics i adhuc comuns d'estírrp catalana és prova evident que força anys abans, verisimilment segles es parlava ja català. Els textos dels segles XI, XII i XIII que apareixen ja en català amb més o menys interpolacions llatines, com més ençà més escasses, són nova confirmació del criteri enunciat. Després en els XIV, XV, XVI segles l'idioma català es mostra ja com llengua literària dotada de totes les perfeccions adequades a la vida plena alcançada per la Nació. I qui diu Nació diu llengua, qui diu llengua diu Nació: el lligam no pot ésser més estret. La Nació Catalana dins el seu espandiment evolutiu inventà una llengua.

La llengua, agraïda salva la Nació en els temps difícils de flaquesa, de servitut, d'oprobri nacionals. Ella il·lumina l'ànima col·lectiva durant l'eclipsi. Ella és també la reserva de força espiritual més apropiada, que venint temps millors refà a Nació somorta. El a és el factor més poderós de resorgiment per a constituir-la en Estat que novament li dongui vida internacional.

L'ambició individual i col·lectiva és justa, és noble quan respon a una realitat de força espiritual i material posada al servei de l'humanitat, quan és factor per la cultura, per la llibertat, pel progrés, pel benestar dels homes. Els Catalans, la Nació catalana en plena renaixença poden i deuen tenir aquesta ambició. El moment històric present l'afavoreix força; adhuc li signa amb el dit una gran missió. Catalunya no deu recloure's en isolament asfixiant i empèdidor que fóra fruit d'un egoisme mal entès. Car ella ha de tenir també el seu imperialisme. Emperó no un imperialisme d'estructura militar, com l'alemany, enemic i destructor de les altres nacions que resisteixin al seu predomini, no un imperialisme que vulga imposar-se per la violència i per la crueltat; destructor de vides humanes, d'obres d'art, de riqueses a umulades pel pasat. L'imperialisme català pot ésser i ha d'ésser humà, elevadament humà. Ha d'imposar-se, si de cas, com a factor moral i social, cristià, neo-latí, a diferència d'aquell imperialisme germànic militar que intenta, vanament, gracies a Déu, dominar la terra per la violència i la crueltat.

I vehícle de l'obra magna futura de la Nació Catalana ha d'ésser la llengua. La situació geogràfica dels territoris catalans és privilegiada. Llur nucli, el Principat, ocupa una posició central dins els tres grans països neolatins, l'Espanya, la França, l'Itàlia. D'altra part i segurament per virtut d'aquesta posició central de Catalunya, la seva llengua és una llengua intermitja, com si diguessim sintètica

de les altres llengües neo-latines. Els seus caràcters intrínsecs que la fan trasumpte, potser, el més perfecte de la llengua llatina no poden fer esperar que ella esdevingui el nexce espiritual més apropiat per un gran Estat federal a constituir, franco-hispano-italià? Quin ideal més gloriós no fóra aquest per la llengua catalana! Es això somniar despert? Pense que no. Aquestes elucubracions no són filles d'un esperit malaltic; s'originen, al contrari, en una fe raonable, en un optimisme sà posat en un poble, que en els temps mig-evais fou un dels primers del món, i que després ha pogut conservar una força racial, reserva humana suficient per vivificar dins els temps a venir, empelant-s'hi, els organismes socials neo-latins. Es o no aquesta una magna empresa ideal per la Nació Catalana.

Ara, doncs, el cap dret, els ulls fits al lluny en l'ideal, els peus fermes sobre la mare terra, havem de partir de la realitat per treballar tothom en la gran obra patriòtica. Mai no hem de desmaiar en la lluita intel·ligent, perseverant, envers la perfecció possible. Podem molt, però hem de voler més encara del que podem. *Fa més qui vol que no qui pot.* Ara, doncs, com més pot un hom, socialment parlant, més cal que faci, més deures ha de cumplir. Com més ric, com més intel·ligent, com més savi, més ha de fer per la societat en general, per la nació on viu, quan de naixença no pertany an ella. I referint-nos més especialment ara al problema lingüístic cadascú hi té la seva tasca. Als polítics portany treballar per la modificació d'un estat jurídic que ha desterrat la llengua catalana de les escoles, de l'Universitat, de l'administració, dels tribunals, de l'exèrcit. No pot seguir, un règim que entronitza exclusivament en aquestes esferes un idioma foraster en dany del propi i dels que el parlen. Emperó, apart d'aquesta obra que ha d'ésser tasca dels polítics cal que tothom treballi en l'obra nacional de recatalanització lingüística completa dins l'esfera lliure i franca de coacció legal. I dins aquesta esfera que és, gracies a Déu, immensa car comprén tota la vida de relació, poden treballar-hi tots els catalans, homes i dones, grans i xics, rics i pobres. En aquesta esfera lliure i franca de tota coacció legal s'hi troben mancomunats tots els catalans qui per fer aquesta obra patriòtica solament que hi pensin, i que hi posin un poc de bona voluntat; car ccientment o inconscient tots l'esti la propria llengua; car basta aquesta sta atacada en un moment nat en els alts llocs de la govern de l'Estat per què es produïxi un viment d'indignació fecunda en accions saludables. L'esplèndida ta» celebrada avui en tot Cata en honor de la Llengua Catalana és prova evident.

JOAQUIM CASAS-CA

La paraula és l'esperit

La paraula no és un accessori en la vida intel·lectual de l'home. La paraula és l'esperit mateix. Tota representació, tota imatge pren immediatament un contingut verbal. Aprenem, de petits, a conèixer els objectes al mateix temps que aprenem a anomenar-los. I, així, va entrellassada la formació del nostre patrimoni mental amb la formació del nostre llenguatge.

Es facil demostrar que'l llenguatge no és un senzill instrument, com aquesta pluma amb que escriu, per exemple, que, quan no em va bé o quan ne trobo una altra que m'agradi més, la llengo. El llenguatge forma part, entre les més importants, de aquesta complexitat qu'és el nostre jo. Emmalalteix el llenguatge, i ja per aixó sol, queda lmitat el domini de la consciencia.

AIGUA "IMPERIAL" CARBÓNICA NATURAL

Estómacs — Fetge — Ronyons — Budells — Diabetis.

Concessionaris: Quintana i Companyia.-BARCELONA

Insustituïble per a la taula.

BANC DE BARCELONA

(Fundat en 1844)

CAPITAL: PESSETES 25.000.000

Des del dia 3 de l'any quedaran instal·lades les oficines de la

SUCURSAL NUM. 1

d'aquest Banc al

PASSEIG DE GRACIA, 3

La sucursal farà totes les operacions que fassi la Central, inclòs les de Banca La Cambra Acuirada, continuarà funcionant, fins nou avís, a l'antic local, Passatge del Comerç, núm. 7

Dr. Serrallach Especialista ronyons, matris, vies urinàries i andròlica isorina. De 12 a 2 de dia, Festius, 10 a 12. PELAI, 40.

EL SIGLO

GRANS MAGATZEMS

REIS

DIES 2, 3, 4 I 5 DE GENER

GRANDIOSA EXPOSICIÓ DE JOGUINES

I OBJECTES PER A REGAL

A les dotze del matí es tancarà la venda en les seccions instal·lades en els pisos

Els dies 4 i 5 de gener, estarà obert l'establiment fins a les deu de la nit

EL BARATO PER A REIS

S'han posat a la venda

1.000 ABRICS

per a nens i nenes

Abrics llana des de Ptes. 2'25
Sobretodos nen des de Ptes. 8'50

Secció de Pelleteria

Colls blancs a Ptes. 1'25
Manguitos blancs a Ptes. 2'75
Jocs de coll i manguito a Ptes. 5

Per a l'home, de llenguatge no més n'hi ha un: és el llenguatge interior. Les seves imatges verbals ens acompanyaran de per vida. De llengües apres més tard n'hi pot haver moltes. Per mes que volguem rebel·lar-nos contra aquesta llei fisiològica, no sentirem, no pensarem més que amb la llengua pròpia, aquella amb què s'ha format la nostra intel·ligència, i què és la intel·ligència mateixa. Quan volguem servir-nos d'altres llengües, serem sempre uns mers traductors més o menys hàbils.

Heus aquí, doncs, perquè crec que la llengua és la primordial característica de la raça, perquè instintivament un poble se sent ferit en lo més pròxim quan a la llengua es fa ofensa, i perquè seran sempre inútils tots els esforços per desarrelar-la.

La llengua és viva, és font perenne, es transforma i perfecciona seguitament com fenomen biològic qu'és. Imposau a un poble una llengua estrangera i, si heu estat prou forts per aconseguir-ho, al terme d'uns cents anys os la donarà canviada. Això ho diu la història al mostrar-nos com han derivat unes llengües d'altres llengües. I això ens ho explica la naturalesa fisiològica del llenguatge. Anar contra d'ell és com rebel·lar-se contra una altra llei natural qualsevol. Es ser tan insensat com el que s'empeny en que una pedra abandonada al seu pes no caigui a terra.

AUGUST PI SUÑER

La llengua catalana a Sud-Amèrica

Pocs dies abans d'empèndrer el meu viatge de retorn a Catalunya, per uns telegrams curts i concisos qu'aparegueren en la majoria de la premsa portenya, la nombrosa colònia catalana resident a la Amèrica septentrional s'entera de la «boutade» del senyor Royo Villanova contra la llengua catalana. I a la vegada que una fonda indignació per l'atac incomprensible senti una inesplicable extranyesa. Feia tant temps que ningú havia aixecat la veu contra nostre volgut idioma i per altre part estavem tant acostumats a veure'l tractat amb tanta consideració i respecte per la gent d'Amèrica que cap dels milers de bons catalans allí residents podia creure que encara existís algú prou gosat per atrevir-se a ultrajar-la.

I en aquesta ocasió, que Catalunya, rei homenatge a la pròpia llengua, jo vull fer públic el reconeixement qu'els catalans devem a les joves repúbliques americanes qui no anomenem mai la llengua catalana sense acompanyar-la d'adjectius laudatoris, encomiàstics. Recordo encara la valenta catil·laria que «La Razón» de Buenos Aires, dirigí al Diario Espanyol de la mateixa ciutat, al poc de la meua arribada a la república platense, perquè aquest havia motejat despectivament anomenant la dialecte, la nostra hermosa parla.

Del meu llarg sojorn a Buenos Aires, jo no ting més que records agradables de aquesta consideració al català. Lo mateix en la ciutat mentada que a Montevideo els Jocs Florals catalans, malgrat ésser els primers solament catalans, els literats i la premsa argentina els tenen com a cosa pròpia, publicant les composicions premiades en llur original llenguatge i enllint la obra educadora d'aquestes festes que es celebren amb el concurs de les autoritats locals i algun cop com a la capital del Uruguai

PUIG DE ASPRER - ADVOCAT

ha traslladat el seu despatx al carrer de les Cortes, 598, pral. (Junt Balme)

La Ciudad de Sabadell

Sastreria Puncernau

Desitja a la seva distingida clientela i a sos amics

Felicitat ANY NOU

Hospital, 107 Barcelona

MOBLES

Tonet Germans

Feliciten a sos clients

PANY NOU

Pelai, 40 Barcelona

amb la assistència de un delegat especial del president de la República.

Els estudis de la nostra literatura en periòdics i revistes i fins en el llibre sovintegen tan com els de qualsevol altre moviment literari, i aquest darrer any han trobat una culminació excel·lent en el curs de literatura catalana, donada en la Universitat de Buenos Aires, per l'il·lustrat catedràtic de la mateixa i distingit crític d'art de «La Nación» en Rodríguez Monso curs que tingue un èxit complet i al que hi assistiren un gran nombre d'oients que això darrer no es d'estranyar si te en compte que son innombrables els fills de les repúbliques sud americanes, que sense haver estat mai a Catalunya ni tenir amb nostra patria vincles de cap mena, coneixer i parlen el català admirablement. No fa molt temps tingui el gust de fer la coneixença d'un intel·ligentíssim advocat xilè qui me parlà català amb tota correcció. A la meua admiració me respongué que el havia après per a poguer llegir directament les obres d'en Guimerà i de Mossen Cinto i que això valia sobradament l'esforç realitzat.

Pero el cas que m'emocionà més fonament, i que per això no vull acabar aquestes ratlles sense dar-lo a conèixer és el de una formosa i gentil joveneta argentina, que en el concert d'alumnes del conservatori musical dels germans Fontova, executà admirablement un concert de Mendelshon per a piano i orquestra. Al felicitar-la, retribuí el meu elogi amb un «moltes mercès» correctíssim seguint parlant en català amb alguna dificultat però amb una bona voluntat correpiadora. Ho volgut, — me deia amb una veu clara i un accent plé de l'agradable tonada argentina, — aprendre el català en homenatge al meu mestre. I el senyor Llonch, ha tingut la bondat de ser el meu professor. Quant jo sigui ja una veritable concertista, parlaré també el català correctament.

Gracies gentil donzella. Serà en nom teu que jo portaré avui un homenatge a la nostra aimada llengua.

M. BALMAS JORDANA.

Anit va rebre'l Comitè Executiu de la Diada el següent telegrama: «Centre Català París: Des molt joies d'aportar testimoni intens amor nostre meravellosa llengua i protesta immolable a l'acte tristament famós Royo.—President, Balmaña.—Secretari, Vifas.

El poble d'Avinyonet en massa, ha firmat un missatge adherint-se a la Diada El firmen, ademés dels veïns, les Societats Choral «La Roca», el cor infantil La Petita Roca, la Germandat de S. Josep, la Delegació de l'Unió de Vinyaters de Catalunya, la Societat «La Palma» La Cooperativa, el Centre Agrícola, el Sindicat La Torre de Guinyola, el Sindicat, i la Delegació de l'Unió de Vinyaters de Campallos i Sant Sebastià.

Mossen Antoni Alcover, l'il·lustre iniciador del Diccionari de la Llengua Catalana i President que fou del primer Congrés Internacional de nostra parla, se ha adherit amb entusiasme a la Diada i amb l'obra del sudit Diccionari i el següent «L'Aurora» de Manacor.

També s'hi ha adherit Mossen Antoni Gria, que fou pensionat per a fer estudis de filologia a Alemanya.

Els elements nacionalistes del Districte vuitè organitzen un gran miting per a enaltir i glorificar la nostra parla.

A Torroella de Montgrí, amb motiu de la Diada l'Arenen Obrer Català i la Joventut Catalana celebraran una festa popular a la plaça de la Bandera barcelonina presidida per subscripció popular. A la tarda al local de l'esmentada entitat, s'hi efectuarà una reunió de tots els veïns aimants de nostra llengua, per a acordar la celebració d'un Concurs per a noies de lectura i escriptura en català, durant l'estiu de 1916, extensiu a tot l'Empordà. A la nit selecta funció de Teatre català, com a final de la Diada.

Ahir va rebre'l Comitè Executiu, per un propi, l'adhesió de la Revista catalana de Perpinyà «Montanyes R. galdes», firmada pel notable escriptor i historiador rossellonenc, Juli Delpont.

A Pineda se celebrà també la Diada, amb diversos actes patriòtics, de caràcter popular.

El Joven Nacionalista del Centre Regionalista de Sarrià, ha editat, en commemoració de la Diada, una publicació el títol de la qual es: «Sarrià s'adhereix a la Diada de la Llengua Catalana» i que serà repartida profusament per tot el poble. La dita publicació, acuradíssima, amb gravats i bona part del text original, conté treballs dels següents il·lustres escriptors: Milà, Verdaguier, Maragall, Prat de la Riba, E. D'Ors, Josep Carner, Pompeu Fabra, Guimerà, Geroni Roselló (Mallorca), Falcó (Alguer, Sarriena), Puig Torralba (Valencia) i una col·lecció de glosses de la vida sarriana al·lusives a l'usatge de la nostra llengua.

A la tarda, tindrà lloc al local del Centre, una Festa-Homenatge a la nostra parla nacional, segons aquest ordre:

1. Representació de «La Mort d'en Jaume d'Urgell» (Guimerà).
2. Lectura de poesies selectes catalanes: Verdaguier, Maragall, Alcover, Carner.
3. Audició de cançons catalanes.
4. Parlament al·lusiu.
5. Audició extraordinària de sardanes.

Als concurrents s'els entregarà un exemplar de la publicació abans dita: essent-hi convidats tots els catalans bons patriòtics i tots els sarriens bons catalans.

Entre les adhesions d'entitats de Barcelona ressonant rebudes, hi figuren les de les Escoles del Districte Segon i Sisè.

Segons noves que té el Comitè, la Diada serà celebrada per arreu de quaranta poblacions de Catalunya, entre les quals les de major importància, Barcelona, Girona, Sabadell, Terrassa, Manresa, Mataró, Vilafraça, Tortosa, Solsona, Vendrell, Valls, Badalona, Figueras, Reus, Tàrragona, San Feliu, etc., etc.

A Mallorca se celebrà també la Diada en tres o quatre poblacions. Ademés de la Capital, A Soller, Manacor, Inca, etcètera, etc.

Al Rosselló, les publicacions catalanes que s'hi editen publicaran també números commemoratius.

I de Valencia s'ha rebut l'adhesió de les prestigioses personalitats literàries.

NOU ORADOR.—En el mitin que avui al matí se celebrà al Centre Autonomista de Dependents, hi parlà, ademés dels oradors anunciats, en representació de l'Acadèmia de la Llengua Catalana, don Josep Francesc i Gomis.

Tenint en compte l'entusiasme què ha despertat l'idea de realitzar en el districte vuitè la Festa de la Llengua Catalana, les entitats organitzadores ens anuncien la celebració de dita festa per el dia 9 de gener al matí, amb un gran èxit miting d'afirmació catalanista, en el que hi parlaran prestigioses personalitats de totes les tendències del Nacionalisme català.

L'Arenen Obrer Català i la Joventut Ca-

lalanista de Sant Martí, per a celebrar la diada de la Llengua Catalana, han organitzat una vetllada, recitant-se el monòcle «Mestre Olaguera» a càrrec d'en Ramon Tor.

Vari oradors faràn discursos al·lusius i es llegiran les conclusions de l'Assamblea per a que siguin ratificades pels concurrents.

Les diferents agrupacions polítiques del Vendrell, han organitzat per avui un gran miting patriòtic per a ratificar les conclusions aprovades per l'Assamblea celebrada el 4 del passat desembre, relativa a la Diada de la Llengua Catalana.

El Centre Catalanista de dia poblat ha enviat la seva adhesió més entusiasta al Comitè Executiu.

DE FORA

MATARÓ.—ACORD HONRÓS DEL AJUNTAMENT.

Després d'una proposició presentada pel regidor i tinent d'alcalde, nostre ben distingit amic en Baldomer Borrás, l'Ajuntament va acordar que pel professor de l'Escola Municipal d'Arts i Oficis, sia ensenyada la Gramàtica Catalana des de la setmana en dita escola pública. Tant magnífic i patriòtic acord ha sigut molt ben rebut per es bons mataronins.

Després d'una patètica i altament simpàtica entitat «Foment de la Sardana» que ha pres l'iniciativa, avui en aquesta ciutat i amb tot esplendor s'efectuarà l'honrosa festa de dignificació patriòtica celebrada de la Llengua Catalana. Pot dir-se que la majoria d'entitats polítiques retratistes periòdics i gemes hi estan adherides, com també l'Ajuntament. Avui al demat a les onze a la sala de festes del Foment de la Sardana hi tindrà lloc una Assamblea per al qual objecte, a quina després de gles d'una mercedorament la festa de la Diada serà llegides unes conclusions que hi manifestació seran portades al Ajuntament. Realitzat aquest acte la banda Municipal enfront de dites cases executarà diferents pessets catalanesques.

En l'Assamblea, entre altres éssers d'aquesta localitat i de fora d'ella, farà de la paraula el conegut entusiasta de la causa catalana d'en Ignasi Ribera i Rovira advocat i publicista.

Per la tarda i per la nit, se farà 6 foment festes populars, executant-se sardanes i ballats populars en la seva sala esportiva.

GRANOLLERS

S'ha organitzat pel dia 2 de gener a la societat recreativa «Cas no de Granollers» una vetllada en commemoració de la Diada de la Llengua Catalana. Han sigut invitats, ademés de totes les persones simpatitzants, les societats polítiques i recreatives, la premsa local i a's corresponents de periòdics de la capital. Promet ésser dita vetllada molt concorreguda pels aimants de les lletres catalanes.

Avui, a les onze del matí tindrà lloc a l'estatge del Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de l'Indústria, un

Gran Mitin

en defensa de l'idioma català, en el que hi parlaran prestigioses personalitats, de les més importants corporacions literàries, polítiques i econòmiques

El Municipi

La sessió d'ahir

Ahir a tres quarts de set tocats de la tarda, se reanuvà la sessió ordinària de segona convocatòria sospesa a quarts de deu del vespre del dijous.

Presidí l'alcalde senyor Collaso. Els regidors van entrar en el saló formant grup que començà el res d'una llarga reunió previa que en el temps de la secretaria celebraren bon nombre de regidors pertanyents a diferents grups consistents per a veure d'arribar a un acord respecte el més ràpid despatx dels dictàmens que hi ha pendents de discussió i a l'ordre del dia.

Moments després d'oberta la sessió el senyor Collaso, cedeix la presidència al senyor Munyanyola.

PREFERENTS

Se dona compte dels dictàmens preferents de la comissió de Reforma que figuren a l'ordre del dia. S'aprova un d'aquests dictàmens referents als honoraris d'un pro-

curador i queda pendent un altre per a després del temps ordinari.

ORDRE DEL DIA

S'aprova igualment un altre dictamen de la Comissió Consistorial de Zones Neutres, proposant s'acordi: primer, que la capital de 199.594 pessetes remanent de la consignació del cap. X art. 8, partida 13 del Pressupost extraordinari de 1910, se resti íntegrament, de conformitat amb lo acordat per la Junta Municipal de Vocals Associats al aprovar el Pressupost extraordinari de 1915, per els gastos i projectes de tota classe que sigui necessari realitzar per a la consecució del Port franc a Barcelona; i segon, que a mida que sigui necessària la inversió de dita quantitat se transferirà a la consignació oberta per dita Junta Municipal mitjançant l'al·ludat acord, en el capítol X art. 8, partida 20 del Pressupost extraordinari de 1915.

PROPOSICIONS URGENTS

Se dona compte de les següents proposicions que s'aproven sense discussió: Una subscripció per els senyors Vall, Gracía i Carcereny proposant que l'Ajuntament declarés que deu insistir per el dret que hi correspon en l'acord de 24 de des-

CICLES
SANROMA
Els més sòlids
i lleugers

Telèfon 1443
Balmes 62
BARCELONA

Camiseria - Corbateria

Carrer Boqueria, núm. 38. - Barcelona

DINER en 2ª hipoteca, indefinida, per
curatges i tota garantia que convinga
Rambla Santa Mònica, 4, entresol.

DINER en 1ª hipoteca i sobre valors
des de 1/3 per 100 anyal, en les
tres, propietaris, industrials i comerciants,
des de 1/4 per 100 al mes.

Aparells parlants

discs i rotllos autoplans
COMPRÀ, CANVI I LLOGUER
NEW-PHONO-Ample, 35, Barcelona
isucursal Plaça Trilla, núm. 4, Gràcia

Esqueles mortuòries Se'n admeten fins les
dues de la matinalada

CLÍNICA
VIES URINÀRIES**Dr. Gallego****MALALTIES SECRETES**

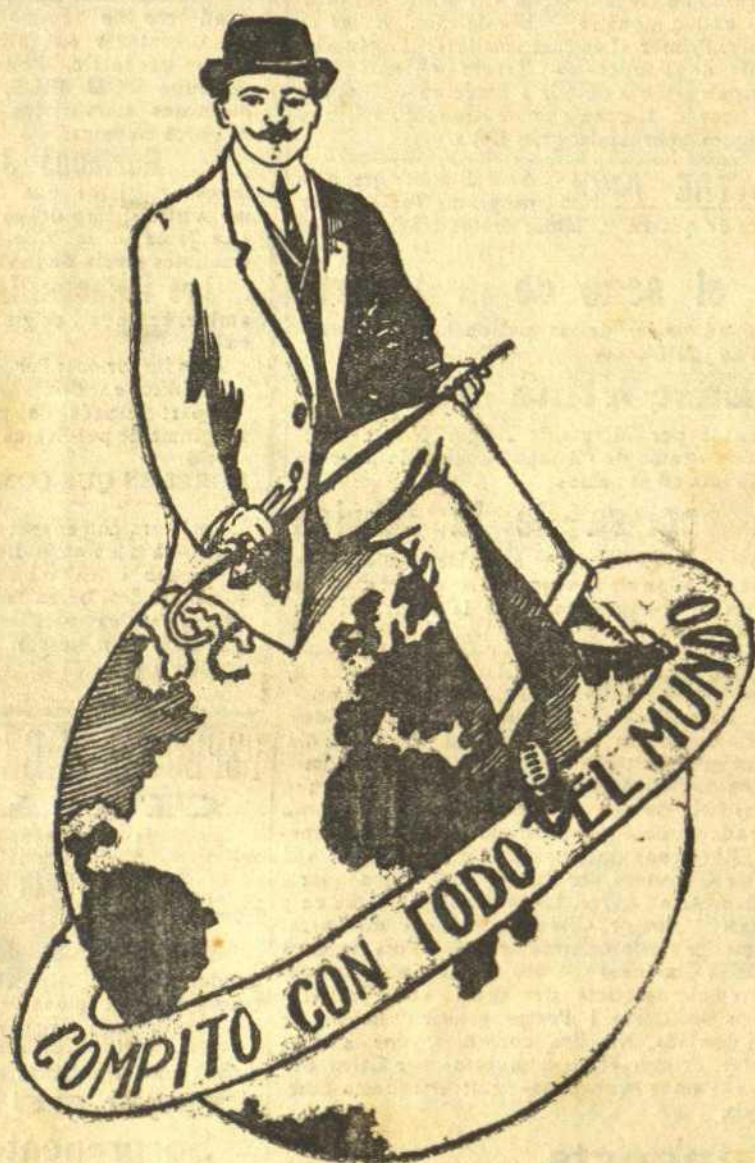
Cura ràpida i garantida amb els nostres especials i exclusius tractaments.
HEMORRAGIA. Tractament obert en tres dies.
SIFILIS. Nou mètode de curació.
IMPOTÈNCIA. Resultat sorprenent des del primer dia.
Especials tractaments per als forasters i curar-se sol. S'envia a fora el tractament.

Consultes per correu.—Comte de l'Assal, 18

La única que pot ostentar l'honorós títol de

MES BARATO QUE JO, NINGU

Es la Casa BASTIDA, passeig de Gràcia, 18

Tenim contret compromís formal amb el públic en sostindre unes gran **REBAIXES DE PREU** durant la guerra i havent transecorregut algun temps amb elles i havent observat un augment col·lossal a la venda, avui ens permetem reduir encara més els preus en la forma següent:

SASTRERIA AMERICANA.--Trajes fets amb perfecció com de mida, amb teles de gran chie, i cort anglès 9'95; 14'95; a 19'95; 24'95; 29'95; 34'95 pessetes els més superiors.--Abries, elegants models anglesos, a 15, 20, 25, 30 i 35 els més superiors.--Impermeables anglesos, els millors del món des de 25 ptes.--**SOMBRERERIA.**--100.000 sombreros casto Dernier crit, a 3'95 ptes.--100.000 gorros anglesos a 1'45 ptes.--**Triomf col·lossal sobre els meus competidors en la secció de CAMISERIA.**--Camises superiors, a 1'50 ptes. amb el 10 per cent.--Colls i punys, a 0'25 ptes. amb el 10 per cent.--**CORBATES**, a qualsevol preu.--**GENRES DE PUNT**; a preus de fàbrica.--**SABATES**; forma americana a 9'95 ptes.--**MOCADORS DE BUTXACA**; a 0'25 pessetes.

Agraïts al favor del públic, ens obliguem a oferir-li un Magnífic xalet, rodejat de jardins, mediant la rifa de Madrid, donant un billet per cada 10 pessetes de compra, amb obció a ell

La casa continua fent magnífics regals i perfumant a tot el món amb Chevallier d'Orsay

deus al Laci i fundà una ciutat de quina venen els llatins, els senadors albanis i la inclita Roma.

Digam, Musa, les causes: a quin deu va ultrajar-se o a quins ressentiments s'entregà la regina dels deus per a obligar a passar tants infortunis i a patir tants treballs a un varó insigne per sa pietat? Pot incloure tanta ira un pit celestial?

Hi hagué una antiga ciutat, habitada per una colònia de Tiris: S'anomenà Cartago; era davant d'Itàlia si be lluny de les goles del Tiber, plena de riqueses i molt forta en les arts de la guerra. Diuen que Juno la habitava i se la estimava més que a totes les altres del món i fins més que a la mateixa Samos. Allí hi tenia ses armes, son carro i si els fets no ho destorbesin, ja pretenia des de allavors i procurava fer-ne d'aquesta ciutat la senyora de tot el món. Mes sabia que una nació descendenta de sang troiana onderrocària, passat algun temps, els murs de Cartago, i que aquell poble, rei d'imperis i gran per ses conquestes, vindria a esser la destrucció de Libia: aixís ho havien disposat les Parques.

Tement així i recordant-se encara d'aquella primera guerra que ella havia fet a Troia per la estimació que duia als grecs, no oblidades tampoc les causes dels seus rencors i greus ressentiments; tenint sempre present el judici de París, injuriat a la seva bellesa; la sagrada aborreguda i l'ho-

norific rapt de Ganimedes, s'abrusava amb un munt de records i llençava per tots els mars i allunyava del Laci als troians, deixalles dels grecs i del superb Aquil·les, els qui maltrats per son negat destí vagaven de mar en mar gran nombre d'anys. Tan difícil esdevenia fundar l'imperi romà!

Tot just van fer-se a la vela des de Sicília i fendien la escuma salabrosa amb llurs proes bronzejades, quan Juno, que recordava sempre aquella ferida eterna, començà a dir-se a si mateixa: «M'hauré de confessar vensuda i abandonar el més propòsit? No haig de poguer allunyar d'Itàlia al rei dels teucres? Què!... m'ho priven els fets? I doncs, jno pogué Pal·las cremar la esquadra dels grecs i enfonçar-los a tots en la mar sols per la culpa i furia d'Aiax Oileu? Ella mateixa llençà un llamp de Júpiter des dels núvols i desbaratà aquells navilis, remogué el mar amb tots els vents i arrebatà a Aiax en un remolí de flames i l'estabellà contra una roca punxaguda? I jo, la regina dels deus, la germana i esposa ensemps de Júpiter, sostinc guerra tants anys contra una sola nació! Hi haurà qui, en endavant, adori el númen de Juno o implori el meu favor oferint sacrificis en mes ares?»

Removent la deesa en son pit ardorós aquestes coses, s'en va a l'Eolia, patria dels vents i lloc ple de tempestats furioses. Allí el rei Eolus, dins d'espaiosa cova, refrena als vents i als bruizadors huracans que lluiten

aigües obertes, qual sorra sembla que cremi en furioss torbellis. El Notus embesteix a tres naus i les rebat contra unes roques amagades; els italics ne diuen ares d'aquestes roques que son al mig del mar i qual gros cimall tot jnst surt a flor d'aigua. L'Eurus n'arropa altres tres i les malmet contra uns estrets i sirts deixant-les encallades entre baixos de sorra; llastimós espectacle! La que portava als Licis i al fidel Orontes reb una tremenda onada a popa que la esberla tota i fa caure de cap al pilot: continuament la embesteixen noves ones fent-la voltar sobre si mateixa fins que un furios remolí la sepulta en els abims de la mar. Sobre les aigües apareix un petit nombre de nàufreus que fan esforços nadant i, entorn d'ells, màstils, armes i relíquies troianes. Ja el temporal venç a la millor nau d'Illioneu ja la del fort Acates; adés la que porta a Abbas adés la del vell Aletes: esberlades totes, fan aigua i s'obren per tot arreu.

Entretant Neptú s'en adona de la tempesta desfeta que regna sorollosament, i de la mar remoguda des de sos mes fondos sins. Greument indignat alça son placent cap sobre les aigües; veu la armada d'Enees esgarriada i el cel i la mar conjurats contra els troians. No se li oculten tampoc els enganys i les ires de Juno, sa germana. Crida al Eurus i al Céfir i els diu: «Tanta presunció us dona vostre llinatge? Ja us atraviu fins a barrejar el

VIRGILI

Eneida

TRADUÏDA PER
M. GARCIA SILVESTRE

Folletí d'EL : POBLE : CATALA
BARCELONA ANY 1916